

ԼԵԻՈՆ Զ. ՇԱՀՈՅԵԱՆ

ՓՈԻՆՋ ՄԸ
ՈՏԱՆԱԻՈՐՆԵՐ

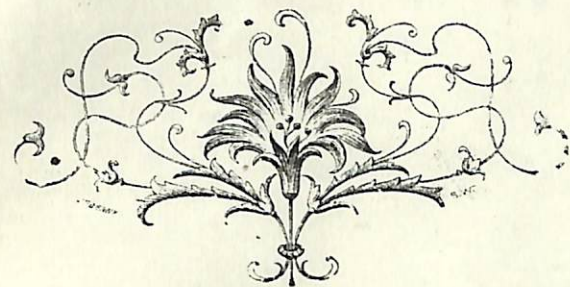
Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

1929

ՏՊԱՐԱՆ ՍԻՐԻԱՆ - ՊԱՂՏԱՏ

ԼԵԻՈՆ Հ. ՇԱՀՈՅԵԱՆ

ՓՈԻՆՋ ՄԸ ՈՏԱՆԱԻՈՐՆԵՐ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1929

ՏՊԱՐԱՆ ՍԻՐԻԱՆ - ՊԱՂՏԱՏ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՆԳՐԵՍՍ

ՄԱՍԻՆԻՍԻՆԻ
ՄԱՍԻՆԻՍԻՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՆԳՐԵՍՍ
ԵՐԵՎԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՆԳՐԵՍՍ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՆԳՐԵՍՍ

ՀԵՂԻՆԱԿԸ

11-148469R

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

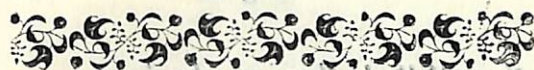
ԵՐԿՈՒ ԲՈՍԷ

Հրասարակեղով «Փռնեց մը Ոսանաւորներ»ը փափափաքեալ եղած է մարմին առ իմ պատանեկական խոհանարաններուն եւ յոյզերուն միանգամայն, տարագրութեան կեանքի սեւ օղակաւորումներուն վերջիշունն ընկելով, ապրիլ ու ապրիլեցնէլ այդ դառնութեան օրերուն յիշատակը՝ որ իր մէջ ծրարած ունի փոխակերպի հուշը:

Անփորձի եւ սկսնակ գրիչի սկստութիւնս եւ խորապէս զգացած եմ, որք՝ անշուշտ շարունակական յոկումներուն կը կարօտի, ուստի կը յուսամ քի բնութեցոյ հասարակութիւնը ներողամիտ այլով պիտի նկատէ այս կէտը, որք պիտի ունի որչափ այս փոքրիկ ձեռնարկիս որպէս գնահատականը:

Պաղտատ

ԼԵՒՈՆ Հ. ՇԱՀՈՅԵԱՆ

ԼԵՒՈՐ ԴՈՒ ՍՈՒԹԱԿ

Լըուի՛ր, ո՛վ Սոխակ, ալ բա՛ւ է երգես,
Դալայլիկներովդ սիրտըս լեցընես,
Իմ տըխուր սիրտը երգի կարօտ է,
Լըուի՛ր, դու սոխակ, ա՛լ բաւ է երգես:

Երգերովդ քաղցըր զիս մի՛ կաշկանդեր,
Իմ մըտածմունքըս դուն մի՛ խանդարեր,
Քո քաղցըր ձայնը ինձի զիւր չի գար,
Լըուի՛ր, դու սոխակ, իմ մօտըս մի՛ գար:

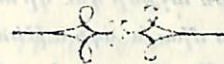
Վարդենին է միշտ քո սիրահարը,
 Եւ ո՛չ թէ անտէր անպաշտպան հայր,
 Գընա՛, դու երգի՛ր քո սիրած վարդին,
 Հաւ է քան երգես չը սիրած մարդին:

Որտեղից որտեղ դուն մեզ մօտ եկար,
 Խեղճ գաղթականաց դու այստեղ գլտար,
 Եթէ մեզ պէս ես աքսորուած, գերի,
 Քու խղճուկ կեանքը կը մընայ թերի:

Նայի՛ր չորս կողմըդ, ինչեւ կը զիտես
 Ամեն կողմըդ լա՛ց, արցունք կը տեսնես,
 Ո՛հ այսքան լացի, ո՞նց դու երգում ես
 Լըռի՛ր, դու սոխակ, ալ բա՛ւ է երգես:

ԾԱՐԱՆ ԾԱՐԱՆ...

Շարան, շարան իրար կողքից,
 Քարչ են ընկած բռնի կամքից,
 Երկարաձիգ ճամբաներում
 Դադթականներ դանդաղ դնում:

Ամեն ոք էլ զուրկ է հացից
 Եւ վախենում իրեն մահից,
 Ծարաւ, սոված, իրար կողքից
 Հալածւում են բռնի կամքից:

«Հա՛ սոված մեռայ» ասում է մէկը,
 «Վա՛յ ծարաւ մեռայ» ասում՝ երկրորդը
 «Ա՛խ ս՛պանուեցայ» ասում երրորդը
 Խեղճ Հայք ձեր ծառը կերել է որդր:

Որքան ամալի լուռ է այս ճամբան,
Որ մարդի համար չի ճարուում մի բան,
Բ'չ ջուր ես գտնում եմ ո'չ էլ չոր հաց
Ախ Աստուած վեր կաց եւ աչքերդ բաց :

Յայնժամ ով Աստուած, հ'լ վարագոյրդ բաց,
Տես ինչքան աչքեր գու կը տեսնես թաց,
Որ քեզ են միայն օգնութեան կանչում
Ընկած աղօթում սարերի լանջում :

Ելի՛ր տեղիցդ թշնամին եկաւ,
Քո եղբորդ տե'ս, նա անյաղ կերաւ,
Ելի՛ր շուտ փախչինք դուցէ աղատուինք
Թշնամուց վրէժ վերջը կը լուծենք :

Ախ մեռայ, ամա'ն, վեր կալ կարող չեմ,
Թող ինձի հանդիստ որ շունչըս փրչեմ,
Դեռ թող ինձ ախտեղ, ինքըդ շուտ փախիր,
Այդ մեր կրածը ամենքին սլատա՛իր :

Նախ Աստուած, տուր մեզ այն զօրութիւնը,
Որ չի ունեցել խեղճ հայութիւնը,
Տանք նոյն սլատիժը թշնամիներին,
Որ նըրանք տուին մեր խեղճ հայերին :

ԶՈՐՍ ԿՈՂՄԸ ԼԱՅ ՊԱՔՈՒՊԱՅԻ (*)

Զորս կողմը լաց եւ հեծեծանք,
Այս ինչ զուլում է Աստուած .
Մայր ե որդի, եղբայր ու քոյր
Իրար երբէք չեն ճանչնար :

Փողոցներում իրարանցում
Եւ աղաղակ անպակաս,
Խումբ մը լալիս, խումբ մը բռնած՝
Տանում են դաշտ մարդիկ մեռած :

Հինգ չէ, տաս չէ, տասնը՜հինգ չէ,
Քառսուէն, յիսուէն ամեն օր,
Մէկը լալիս աղուէն վերայ
Մի ուրիշը իր եղբոր :

* Պախուսան Պաղտատի հիւսիս արեւելեան կողմը 31 մղոն (մայր) հեռաւորութեան վրայ գիւղախաղաք մըն է :

Թուրքի հաղածանիէն փախստական Վասպուրականցի եւ Պարսկահայ ժողովուրդը եւ վերջէն Մուսուլի կողմէն աղսագրուած հայ բեկորները Անգլիական կառավարութեան կողմէ այս գիւղախաղաքի մօտիկը Տիալա գետի ափին գիւնդական փրանկերու սակ գետնաշինով շուրջ չորս տարի կերակրուած են :

Հիւանդ տըղան մօրը գրկած
Արտասուալից աչքերով
Մայրի՛կ, կ'ըսէ, մի՛ թողնե՛ր որ,
Տանէն ինծի քո մօտէն:

Հիւանդ տըղան իմանում է,
Իրեն տարւած այն վայրը
Գընացողը ետ չի դառնայ,
Կը մնանի հոն կը մընայ:

Լցուած սրտով մայրը ասում,
«Չէ՛, չեմ թողնի որ տանեն
Հանդիստ կացիր իմ աչքի յոյս,
Քեզի քովըս կը պահեմ»:

Այլ տեսարան: Մի խումբ մարդիկ
Խոված, ծարաւ, աշխատում,
Տաք արեւի շողերի տակ
Քիչ կը տեսնես առողջ մարդ:

Դժգոյն՝ գործում մըթմրթալով
Իրանց բախտըն անիծում,
Գունաթափուած, կիզիչ տաքից
Նըման աչնան տերեւի:

Խեղճ մանուկներ ոտաբորիկ
Զրկուած հօրից ու մօրից,
Ման են գալիս տաք արեւին,
Գուցէ իրանց հաց ճարեն:

Ծեր այրերը եւ կիները
Եկեղեցի են գընում,
Աղօթելով օր ու գիշեր
Աստծոյ դուժքը խընդըրում:

Շատ երկիրներ ման եկայ ես,
Շատ քաղաքներ տեսայ ես,
Քեզ պէս անպէտք տեղ չը տեսայ,
Դու վատչուէր Պաքուպայ:

Նըզո՛վք քեզի, գեհնն հսկայ,
Դու գարշելի անասպառ՝
Քանի հաղար հայեր կերար,
Ո՛վ մարդակուլ Պաքուպայ:

Հայ սերունդը քեզ չի մոռնար,
Դարեր դարեր կը պատմեն
Հայ չկօթակի երգերուն մէջ
Այսպանիլից ցուրտ Պաքուպայ:

Օգրդ միշտ տաք, ջուրերըդ տաք,
Պըտուղ չունես ոչ իսկ մի հատ,
Իսկ պաշարըդ էլ հարց չըկայ,
Զոր փայտի պէս համ մը կուտայ:

Քանի՛ քանի՛, մեր ազգիցը,
Կուլ տուեցիր Պաքուպայ
Միթէ դու գեռ չը կ'շտացա՞ր
Ո՞վ սոված դայլ Պաքուպայ:

Քո բերանից փախչողները
Կ'առեն քեզի անդադար
Օր ու գիշեր քեզ կ'անիծեն
Կործանումըդ կ'ակնկալեն:

ՀԵՌԱՅԻՐ ՄՐՐԻԿ

Հեռացի՛ր մըրիկ դու Պաքուպայից,
Ծագի՛ր, ո՞վ արեւ դու հորիզոնից,
Կորցրած բոյներս փնտռում, չենք գըտնում,
«Վաթա՛ն» ասելով «վաթա՛ն» կանչելով:

Դէ՛հ կորի՛ր մըրիկ, մի՛ փչիր աբազ,
Խեղճ հայու սիրտը կը մխես դանակ •
Կորցրած հայր ու մայր անտէր որբերը
Թող տուր որ հանգիստ մընանաւընները:

Մի՛ փըչեր մըրիկ, այսպէս ահուելի,
Ինչ ըրած է Հայն, նըման մեռելի
Թողած դարաւոր կըտուրը անգին •
Գոնէ՛ դու գըթայ, ով Աստուած վերին:

Կատղած փըչում ես, ա՛խ, ամեն կողմից,
Վըրէ՞ծ ես լուծում խեղճ անտէր Հայից
Մեզնից ի՞նչ կուզես, հերիք է հերիք,
Ինչո՞ւ չես գըթար, հանդարտի՛ր մըրիկ:

Գըթա՛, ո՛վ Աստուած, բաւ է, բաւ է ա՛լ.
Միթէ՛ նսեօնն է մեր՝ յաւէտ լալ, ողբալ.
Թողնում ես այսպէս զայն՝ ստրուկ ու գերի
Որ յօշոտէ զայն միշտ սուրբ օտարի:

Նա ո՛հ չի լըսում մեր լացն ու բողոք,
Սիրտը քարացած ստեղծողն անողութ,
Մըրրիկըն անգութ ա՛հ մեղ է՝ սպաննում,
Քընել է Աստուած եղբարք չի լըսում:

«Կը փըչեմ» կըսէ, չեմ զողորի մի ժամ,
Տասնեակ տարիներ, ցվերջ յարածամ
Տաք քամիէն վերջ փոշի կը թափեմ,
Հայերը ամբողջ փոշով կը խեղդեմ:

Ասում, անում են, չեն զողորում մի ժամ
Կըրակն ու սապը, քամին ամեն ժամ.
Կոտորուանք ամբողջ, այս ինչ զուլում է
Գըթա՛, ո՛վ Աստուած, վե՛ր կաց հերիք է:

ՍՈՒՐԱՆ ԱՆԱՊԱՏՈՒՄ

Անապատի մէջ ի՞նչ ես որոնում,
Ով իմ վըշտակից սիրելի սոխակ,
Թըռի՛ր, հեռացիր դու Պաքու պայից,
Պատմիր մեր զարդը ով իմ գարդակից:

Իզուր որոնում կարցըրած եարդ,
Այս անապատում չի ճարուիր վարդը,
Դու թեւեր ունես, թըռի՛ր, հեռացի՛ր,
Այս անապատը իսպառ մոռացիր:

Քեզի սօ՛ր բաղդը ձըպեց այս տեղում,
Անտէր միայնակ քու երգը երգում,
Խեղճ Հայք են այստեղ թշուառ, անանուն,
Գընա՛, մեր զարդը պատմի՛ր ամենուն:

11-1484694

Բոլոր ուժովըդ երկինք սըլացիր,
Մեր փոխարէնը դու աշխտեղ լացիր,
Պատմիր Աստծուն մեր աղաչանքներ,
Մեր ամբողջ կըրած սև չարչարանքներ:

Թռչեւիւղ անցիր դէպի Հայաստան,
Պատմիր մեր կըրած տառապանքն այսքան
Նըբանք հայեր են մի գուցէ գըթան
Որ խեղճ հայք աշխտեղ անտէր չը մընան:

ՊԱՔՈՒՊԱՅԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆԸ

Կէս գիշերին արթընցայ,
Տըխրութիւն մը զգացի,
Եւ լուսինը երկինքի,
Մեկամաղձոտ՝ գիտեցի:

Ինծի ասա՛, ո՛վ լուսնեակ,
Ի՞նչ ես տեսնում այդ տեղից
Եւ ինչերի ես գիտակ
Թափառական հայ կեանքից:

Լուսնեա՛կ ինչո՞ւ լըռած ես,
Արդեօք ինչե՛ր տեսած ես
Լա՞ց, թէ՛ անէծքը անվերջ
Որք ու անտէր հայուն մէջ:

ՏԵԳԵՍ

Կանգնի՛ր, Տիգրիս ու՞ր փախչեա՛ս,
Քո այդ սիրուն ափերից,
Կանգնի՛ր, միթէ լըսել չե՞ս
Յուզուե՞լ ես իմ աղերսից:

Գընում ես այդ ափերով,
Գուցէ տեսնես իմ եարը,
Կասես իրեն օրերով,
Ողբում է սէրդ, չիք ճարը:

Կասես նըրան քո եարը
Անցորդներին հարցանում
Ման է գալիս մինչ սարը
Ամեն տեղ էլ քեզ փնտռում:

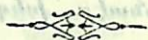
Ման է գալիս ողջ երկիր,
Կարծես զէրվիչ է գառել.
Գէթ ըստանայ քեզնից զիր
Թէ՛ ո՞ր ճիւղին ես թառել:

Կ'ասես նըրան, ունենայ գութ
Չ'թողնէ զիս անտէր, խեղճ,
Աշխարհն չընէ ինձի մութ,
Եթէ ունի մի քիչ խիղճ:

Ալ մ'ապասե՛ք, ա՛նց Տիգրիս,
Գընա՛ գըտիր իմ եարիս
Այրած սրտէս ու բերնէս
Լսածներդ նրան պատմես:

ՀՈԳԻՍ ԻԱԻԱՐԵՑ

Հոգիս խաւարեց, ո՛վ իմ սիրական,
Սիրտըս փուլ եկաւ ինկեր եմ ական
Պիտի չարչարուեմ ու պիտի թըքնիմ
Մինչեւ դժոճքի մէջը ես քընեմ:

Այդ ինչիցն էր որ դու ինձ սիրեցիր,
Ասիր, իրարից մենք չենք բաժանուիր,
Բայց վերջը, նա՛մարդ, ուխտդ դժեցիր
Ե՛ւ ինձի այսպէս խելքից հանեցիր:

Ա՛խ, այն ժամանակ շատ ուրախ էի,
Որ քեզ պէս ազնոր սիրած ունէի,
Բայց վերջը, անդո՛ւթ, այնպէս արեցիր,
Որ լացի սուղի մէջ զիս ձգեցիր:

Գիշերներ մենակ մէկուսի նըստած
Քեզի կը յիշեմ ու կը լինեմ լաց
Սնովերջ երգերով կը յիշեմ սէրըդ
Իցի՛ւ սրտիս մէջ խրէիր սուրըդ:

Անքուն չղջիկ մ'եմ, կարօտ կը քաշեմ,
Երազներիս մէջ միշտ քեզ կը կանչեմ
Ապուշի պէս եմ, ըրածս չ'զիտեմ,
Զի կորուսի ես, իմ քաղցըր եղեմ:

Անձրեւովդ թրջէ սիրտը իմ եարիս,
Ո՛հ Աստուած, գուցէ, կակղի սիրէ զիս,
Իսկ թէ չը սիրէ թողնէ անտէր մունջ
Պիտ անիծեմ զինքն մինչև վերջին շունչ:

ՍՈՒՍԿ

Բախտաւոր ես ո՛վ դու սոխակ,
Որ թռչում ես վարդից վարդ,
Զըմայում ես ու դայլայում,
Քաղցըր երգեր ես երգում:

Երգէ՛, սոխակ ձայնիդ մատաղ
Երգէ՛ քաղցրիկ զիւ երգերը,
Ծրուէ՛ դարդերս, երգէ՛ ինձ տաղ,
Ա՛խ ըրիր դու, շուտ զիս գերիդ:

Հպա՛րտ, հպա՛րտ դու երգում ես,
Շրքեղազարդ պարտէզում
Վեր ես թռչում վար իջնում ես
Դու քեզ արքայ ես կարծում:

Կ'անցնի դարուն, կ'ուզայ ձըմեռ,
Վարդըդ շուտով կը թոռմի
Այն ժամանակ դուն էլ ինձ պէս
Արտասուալից կ'աւաղես:

Ե՛կ թող պատմեմ, քեզի համար
Իմ դարդերըս անհամար,
Ե՛կ, քեզ պատմեմ այն ցաւերը
Որ ճար հարին մարդերը:

Ախ ինձ նրանք ճար հարեցին,
Խեղազար մը զիս կարծեցին
Եւ փոխանակ ինձ յոյս տալու
Ղրկեցին ա՛խ դէպ զիրկ մահու:

Այս դարուն մէջ քիչ մարդիկ կան,
Որ մարդի դարդ կ'իմանան,
Եւ շատ էլ քիչ օրիորդներ
Տուած խօսքնին կը մընան:

Երգէ՛ սոխակ մինչ դարուն է,
Վարդդ կարմիր դեռ բացւում է:
Ա՛խ իմ վարդըս թոռմեց շուտով
Ողորմիր Տէր, ինձի փութով:

ՏԱՌԱՊԱՆՔՍ

Այս ինչ ցաւ է ա՛խ Աստուած,
Որ ինձ այսպէս կը տանջէ,

Միթէ ո՞վ է ինձ տուած...

Զիմացողին մի բան չէ:

Ցաւս շատ է ինչ անեմ,

Վրդովմունքս որո՞ւ գէմ...

Ինչ մըտածմունք որ ունեմ

Ինքս էլ տոյժ չը գիտեմ:

Գիտեմ միայն ու կըղզամ,

Որ իմ հոգին սեղմուի

Հէնց որ նըրան կս մօտ գամ

Գըլխէս խելքըս կը թ'ռչի:

Այդ իմ սէրս է միշտ գոված

Կեանքըս նըրան նուիրած

Բայց նա ինձի ուրացաւ

Առկայծ ճրագս մարեցաւ:

Եարար, ինչո՞ւ ինձ մոռցաւ

Թողեց ինձմէ հեռացաւ

Ա՛խ միթէ դու գու՞թ չունե՞ս,

Որ ինձ մենակ կը թողնես:

Օրըդ ուրախ անցկացնում,

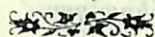
Ինձ այստեղ ես լացացնում,

Իմ այս դժբախտ սե կեանքիս

Ճըրագն ինչո՞ւ կս մարում:

ԱՆԳՈՒԹ ՄԻՐԱԿԱՆ

Ե՛կ իմ սիրական անգուժ մի՛ եղիր,
Ալ բաւ է այսքան շատ զիս չարչարես,
Եթէ ինծի դու չը պիտի սիրես,
Լաւ է դազալքս չուտով պատրաստես:

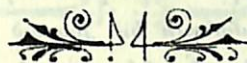
Դու հասակ ունես ինչպէս թէ նոճի,
Քեզ բամբասողի սիրտը թող մաշի,
Մազերդ ոսկեթել ունքերդ կամար,
Ձեռքերդ ճերմակ, ինչպէս թէ մարմար:

Կուրծքդ շատ լայն է, թեւերդ երկայն,
Ծըծերդ կըլոր նարինջի նրման,
Քայլքդ կաքաւի, ինքդ աղաւնի,
Եկ ինծի սիրէ՛ եւ նազ մի անի:

Խեղճ սիրահար մե՛ծ քեզ գովեմ ձերի,
Թող Տէր Աստուածըն իղձըս կատարի,
Սէրըս սէրիդ թող կապէ անբաժան,
Մէկ տեղ մենք ապրենք ցլեւը՝ յարած ամ:

ԲԱՆՏՈՒՄ ՄԻԱՅՆԱԿ

Ձեռք ոտքըս կապուած բանտում միայնակ
Սիրտըս կը նեղուի ինքըս անտեղեակ,
Լըսէք եղբարք իմ խօսքերըս յստակ
Ձուներմ մի յանցանք, դուք եղէք տեղեակ:

Գիշեր ու ցորեկ արցունք կը թափեմ,
Կույամ ու կ'ողբամ, Աստծոյ կաղաչեմ,
Ինչու դուրս ելայ իմ հայրենիքից,
Օտար երկրում չունեմ ցաւակից:

Բանտի դռները կղպանքով կապուած,
Իմ ոտքերըս էլ չըղթայ զարնուած,
Խելքըս պրտըտում, ինքըս մոլորած,
Արդեօք կաղատուեմ թէ ես եմ կորած . . .

Շըղթանքըս ինձ շատ շուտ մաշեցին
Նըպատակներըս թերի թողուցին
Օտար երկրում զիս բանտարկեցին
Սիրելիքս ինծի կարօտ մընացին:

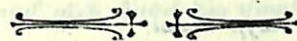
Մի նաւակ զբրեւ աղիւղ եղբօրբս ,
Բարեներ յիշեմ հարազատ մօրբս ,
Նրբանք կիմանան իմ քաշած օրբս ,
Եթէ չեն մեռած իմ կարօտովբս :

Լըսէք ընկերներ և ամբողջ հայեր ,
Լինել համբերող շատ է շահաւոր ,
Մեռնել զերթ անմեղ , քան թէ յանցաւոր
Աղղին ինձ նըման շատ է հարկաւոր :

Տեսէք եղբարք իմ , քաշած տանջանքներս ,
Շատ լացի , լըսէք , իմ աղաչանքներս
Օգնութեան հասէք դուք հայ զաւակներ
Ձեզ նըման ևս էլ ունիմ փափաքներ :

ԿՈՐՅՐԱԾ ԲԱՂԴԸ

Տիգրիս գետը փրփրալով կը վաղէ
Կարծես նա էլ ինձ պէս իր բախտը կ'որոնէ
Նա կը լսէ իմ ցաւերն ահաւոր
Քանզի ինձ պէս դարդեր ունի սգաւոր :

Տիգրի'ս պատմեմ իմ ցաւերը անհամար
Գուցէ դուն իմ ուզած վայրը շուտ հասար ,
Գըտիւր աշխտեղ ինձ նմաններ բախտակից
Գուցէ նըբանք լինեն ինձի ցաւակից :

Բախտը պիտի որոնեմ ևս մինչ զըսնեմ ,
Նստատակիս հասնելու ջանք պիտ' թափեմ
Մինչ կորցեամ իմ բախտը ևս ետ դարձրնեմ
Այն ժամանակ շունչս հանդիստ ևս կառնեմ :

ԽԱՐՈՒԱԾ ՍԷՐՐ

Արեգակը մայր մտաւ,
Իւր գեղեցիկ շողերով,
Եկաւ գիշերը խաւար
Ծածկեց երկինքի կամար:

Մուժը պատեց ամեն տեղ,
Չկայ շարժում ոչ մի տեղ,
Ամենք մտան իրանց տուն
Հանգստացան եղան քուն:

Իսկ այն ատեն մէկը կար
Որուն քունը դեռ չէր գար,
Անկողնին մէջ շուռ կուգար
Այս կողմ՝ այն կողմ ու կուլար:

Նա իւր լացը կտրեց վերջը
Վիշտը մըտել էր մէջը
Դուրս նետեց գինքն ուժգնակի
Կեցաւ առջևն մի շէնքի:

Նա այդ շէնքից վեր նայեց
Այս ու այն կողմ որոնեց
«Չկա՛յ, ամա՛ն» հառաչեց
Ու իր սիրտը տանջուեց:

Խելագարի մը նըման
Այս կողմ այն կողմ նա վազեց,
Մէկ էլ յանկարծ կանգ առեց,
Ականջ դրեց ու լսեց...:

Իր սիրունին խօսում էր
Մի անձանոթ մարդու հետ...
Սիրտ էր տալիս: Սիրում էր...
Լսեց որոշ այս խօսքեր...

— Սիրակա՛նա, հանգիստ եղիւր,
Սիրտըտ երբէք մի՛ նեղիւր,
Մի՛ լար իդուր, մաղաչի՛ր
Կարմիր թուշս տամ քեզ, պաչի՛ր:

— «Ինչպէ՞ս չի լամ, չարատառեմ՝
Իմ դարդերս քեզի չ'ասեմ...
Մտածելով կեանքս մաշե՞մ,
Ու շարունակ սպասեմ:»

— «Թէ՛ չես ուղում, սպասել,
Ուզում ես շուտ պսակուել,
Ուզարկիր մէկը մեզի
Թող ուզեն շուտ զիս քեզի:»

— «Բայց՝ որ ինձի չը տայ հայրդ,
Նմանապէս կուլիտ մայրդ,
Այն ժամանակ ինձ պիտ անեմ
Որ քեզ առնեմ ու տանեմ :»

— Ես կ'ըսեմ իմ հայրիկին
Ու իմ անուշ մայրիկին
Թէ՛ ես քեզի կը սիրեմ
Կեանքըս սիրոյդ պիտ զոհեմ :

Խեղճը լսեց սառսուեց,
Երակներում արիւնն ցամքեց
Ընկաւ գետին ինչպէս մարած
Աչքերը ձայնի կողմը յառած :

Բայց ի վերջոյ սթափուեց
Իր ուժերը հաւաքեց
Մի քիչ կանգնեց, մտածեց
Նրանց վրայ յարձակուեց :

Բայց իր ոյժը չի զօրեց
Միւսը զինքը շուտ բռնեց
Ցնցեց գետին գլորեց
Խեղճի խելքը մոլորուեց :

Ապա դարձաւ աղջկան .
Հսաւ, փախնենք ձայներ կան :
Արագ փախան զնացին
Խեղճ տղան հոն թողուցին :

Միւս օրը էլ չը դտան
Մեր այդ ծանօթ խեղճ տղան
Արդէն խելագարուել էր
Փողոցներում կը թափառէր :

Նա որին որ պատահէր
Փէշից ուժգին կը բռնէր,
Ու կը պատմէր նման խենթի
Իր դարդերն առանց խինդի :

Սուս սիրոյ գերին մի՛ ըղար դու արդ,
Որպէսզի ըլլաս վեհ, յարգուած մարդ :

ԱՆԿԵՂԾ ՍԵՐ---

Տղան. — «Երկար տարիներ ըղբեզ սիրեցի
Ձը կրցայ գըտնել քեզ նըման հուրի.
Օրիտ'րդ, խօսք տուր ինձ, չ'սիրել այլին
Պատմիր սէրերդ քո սիրած եարին»:

Աղջիկը. — «Ես էլ սիրեր եմ երկար տարիներ,
Կեանքըս քեզ մատաղ ինքըս անձնուէր.
Տըղա', քո սիրոյդ վշտեր քաշեցի
Ի՛նչքան տարիներ սիրտ մաշեցուցի»:

Տղան. — «Դու մի վարդ եղիր, ես էլ քեզ սոխակ,
Այս աշխարհում քեզ սիրեցի միակ.
Օրիտ'րդ, բոյր ունես որպէս թէ մեխակ,
Պաշտելիս եղար, դուն իմ հըրեշտակ»:

Աղջիկը. — «Դու աղբիւր եղիր, իսկ ես էլ առուակ,
Իրար խառնենք մեր սէրերըն համակ,
Տըղա', քո սիրոյդ ես եղայ վըտակ,
Բաւ է ինձ գըրես բերկրառիթ համակ»:

Տղան. — «Քո սիրոյդ համար աղբիւր կը լինիմ
Բոլոր հոգերդ ինքըս կը տանիմ,
Օրիտ'րդ, ինձ գըրիր մի սիրուն համակ
Կեանքըս ընեմ քեզ զոհ, պաշտանք, համակ»:

Աղջիկը. — «Կըլլամ միշտ ստրուկ, դու էլ իմ տէրը,
Աստուած կատարէ մեր սըրտի սէրը,
Տըղա', քո սիրոյդ ես եղայ գերի
Թերի համակիս, դու, խնդրեմ ների»:

Տղան. — «Այսօր ստացայ քեզնից մի համակ,
Բարախեց սիրտըս իմ կեանք ու հոգեա'կ',
Օրիտ'րդ, քո սէրը շուտով ինձ մաշեց
Քաղցըր խօսքերդ միտքըս պարարեց»:

Աղջիկը. — «Մի օր ստացայ քեզնից մի ծըրար,
Մէջէն դուրս եկաւ քո սիրուն նըկար.
Տըղա', լուսինը եղած էր կամար,
Երբ ձեռքըս առի՝ սիրտըս կը դողար»:

Տղան. — «Սոխակ կ'ըսպասէ գարնան ետ գալուն,
Աչքըն է ճամբին վարդի բացուելուն,
Օրիտ'րդ, կըսպասեմ ես էլ քո գալուն,
Առաւօտեան անոր րփի ծագելուն»:

Աղջիկը . — «Դու մի հատիկ ես ինքեզ գովական ,
Գեղուհուդ մօտը միշտ էլ պատուական ,
Տըղա' , ես ունիմ շատ գրքերու բան ,
Կեանքըս ամեն ժամ լինի քեզ զուրբան» :

Տղան . — «Վարդագոյն շորերդ հագած , դարդարուած ,
Վարդենու նըման չափուած , կարմըրած ,
Օրիո'րդ , այսերըդ խընձոր է դառած ,
Քո անկեղծ սէրն է իմ սիրտը վառած» :

Աղջիկը . — «Ա'խ ու՞ր ես դու իմ սրբոյի սիրահար ,
Չեմ կարող գըտնել քեզ նըման գոհար
Տըղա' , ու'ր կ'երթաս ինձ մի մոռանար
Մի օր չը տեսնեմ կ'եղնեմ խելաղար» :

Տղան . — «Պատշգամումն ես , վարսերըդ փայլուն ,
Ունքերըդ գծուած կարծես թէ լուսին ,
Օրիո'րդ , աչերըդ սիրուն վառվըռուն
Դէմքըդ դեղեցիկ՝ ինչպէս մի գարուն» :

Աղջիկը . — «Ճամբայ երթալուդ ինձ շատ կը նայես ,
Սիրտըդ իզուր աւղ ինչու կը մաշես ,
Տըղա' , դու պիտի լինես իմ փրկիչ
Այդ է կամեցած ինքըն Արարիչ» :

Տղան . — «Վարդերու մի փունջ ես պատրասեցի
Ձորս դին մանուշակ սիրուն չարեցի
Օրիո'րդ , քեզ համար նուէր բերեցի
Քո անկեղծ սիրոյդ՝ սարեր չափեցի» :

Աղջիկը . — «Ման գալած տեղուցդ ես լինեմ հէյրան ,
Պատրաստած փունջըդ հարսանեաց նըշան ,
Տըղա' , դու եղար սարերու ջէյրան
Երբեմն էլ ինձ տար քո հետըդ սէյրան» :

Տղան . — «Ա'ռ այս մատանիս իմ սիրոյ նըշան ,
Թող վըկայ լինի երկընքի Արջան ,
Օրիո'րդ , սա է որ կընէ անբաժան ,
Երկու սիրահար երբ իրար խօսք տան» :

Աղջիկը . — «Հօրըս շուտ գըրիր մի կըտրուկ համակ ,
Իմ կամքըս առած համարիր , հոգեա'կ ,
Տըղա' , մ'ըսպասեր երկաբ ժամանակ ,
Միասին խըմենք մեր սիրոյ բաժակ» :

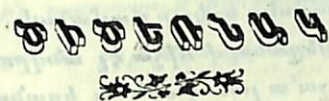
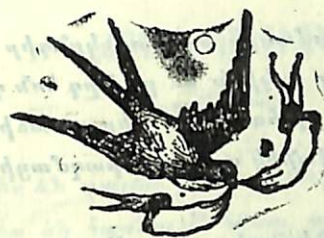
Տղան . — «Անկեղծ սիրուհիս , վերջացնենք մեր ուխտ
Դառնանք միասին , երկուքս ենք պանդուխտ ,
Օրիո'րդ շուտ երթանք գէպի հայաւտան
Այնտեղ անուշ է , աշխարհ բուրաստան» :

Աղջիկը. — «Ակնարկած ուխտող սիրտըս կը վառէ
Աստուած ինքը մեր իղձը կատարէ.
Տըղա՛, հոն ապրիլ, որքան բարձրէ,
Մայրենի հողը միշտ էլ քաղցրը է»:

Միասին — «Երկու բաժակներ իրարու զարնենք,
Անկեղծ սէրերնուս կենացը պարպենք,
Եւ երջանիկ կեանք մենք մեղի մաղթենք,
Մեր նըպատակն ալ, շուտով կատարենք»:

Սէ՛ր ա՛խ սէ՛ր, թըո՛ր սըլացի՛ր հեռուն,
Տես ու՞ր կը գըտնես սըրտիս սիրունուն
Նա միշտ քու կըլլէ և դուն էլ նըրան
Ապրիր նըրա հետ մինչև յաւիտեան:

Ո՛վ իմ ծիծեռնակ ո՞րտեղից կ'ուզաս,
Քաղցրը երգելով ու՞ր պիտի երթաս.
Վայրկեան մը կեցիր տամ քեզ մի ծըրար,
Յոգնած կ'երեւիս քիչ էլ հանգիստ առ:

Աղուոր թըռչունիկ ձայնըդ գեղեցիկ,
Կը գովեմ զքեզ ո՛վ դու սիրունիկ.
Անհիւրընկալ տեղս չունի՞ս դուն բունիկ,
Մեզ նըման դու՞ն էլ եղած ես չըջիկ:

Մեզ պէս հալածուած հեռու երկիրներ,
Ձաղուկներ հանած ամեն տեղ ցրուե՞ր,
Ձմեռը գալուն քեզ բոյն չե՞ս գըտեր,
Թըռչելով ուղիղ մեզ մօտ ես եկեր:

Առ այս նամակըս եղիւ ունկընդիր,
Գրնա՛ մեր երկիրն ու բոյնըդ հոն դիր,
Ձագուկներդ հանիր, ծըլիւ ու աճիր,
Ապրիւր երջանիկ ու խիտ բազմացիր:

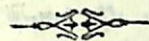
Ա՛խ իմ ծիծեռնակ, շուտ թըռիւ արագ,
Ալ մի՛ սպասեր երկար ժամանակ,
Ապրի՛ր մեղանում միշտ էլ անվտանգ,
Այնտեղ շա՛տ լաւ է օդն ու եղանակ:

Թըռի՛ր, սըլացի՛ր շատ ես ուշացած,
Շալժէ թեւերդ միջնար ո՛հ դու ցած,
Առնակի վարդը վաղուց է բացուած,
Կոյս արեն իր լոյսն աշխարհին սփռած:

Երբ կը հասնիս մեր ցանկալի վաթան,
Հոն տեսնես լըծուած արօր ու գութան,
Նամակըս շո՛ւտ առւր, որ բացեն կարդան,
Նըրանք են միայն, որ մեզ պիտ' զըթան:

ՀԱՍՆՈՂ ԿՈՐԱԽԱՆԸ

Դալիս են գալիս իրար ետեւից,
Դալիս են հասնում՝ հեռու ափերից,
Ամենքն տառապում իրենց ցաւերից,
Մոռացուած բոլոր մարդկանց խաւերից:

Դալիս են դիզւում ամայի երկրում,
Պաքուպայի տաք սև անապատում,
Ամենքն զրկուած քաղցըր վաթանից,
Բոլորն ալ իրենց սիրելիներից:

Օրեր, շաբաթներ, ամիսներ քալած,
Փողովուրդի մէջ ոյժ չէ մընացած,
Հազարներ ու թափ ճամբին են մեռած,
Դեռ այս ամայի վայրը չը հասած:

Հասնողների մէջ շատը հիւանդներ,
Լցուած են բոլոր հիւանդանոցներ,
Գերեզմանները լիքը մեռելներ,
Խիտ շատ են աւա՛ղ, որք մընացողներ:

Ձրկայ ո՛չ մէկը որ խղճայ նըրանց,
Ասէ, գոնէ՝ ա՛ռ մի կտոր չոր հաց,
Աստուած էլ կարծես շատ շուտ մոռացած,
Կարծես խեղճերը դեռ քիչ են տանջուած:

Անտէր, անլեզու, խեղճ գաղթականը,
Չունի աշխարհում իրեն նըմանը,
Նա խեղճ է ապրել և խեղճ էլ կ'ապրի,
Մինչև որ իրեն արե մը ծագի:

ԼԱՆՈՒԹԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Չուարթ և անխոյթ օր մը գարնային,
Երբ ման կուգայի մէջ բուրաստանին,
Ես քեզի տեսայ, ջինջ եթերային
Աչքերըդ ինձի կ'ապաստանէին:

Սիրտըս գերեցիր, ա՛խ, ճիշտ այդ օրէն
Երբ հուր աչքերովդ զիս փոթորկեցիր,
Անցար իմ մօտէն, գացիր վէսօրէն,
Հսել չուզեցիր, երբ ըսի՝ կեցի՛ր:

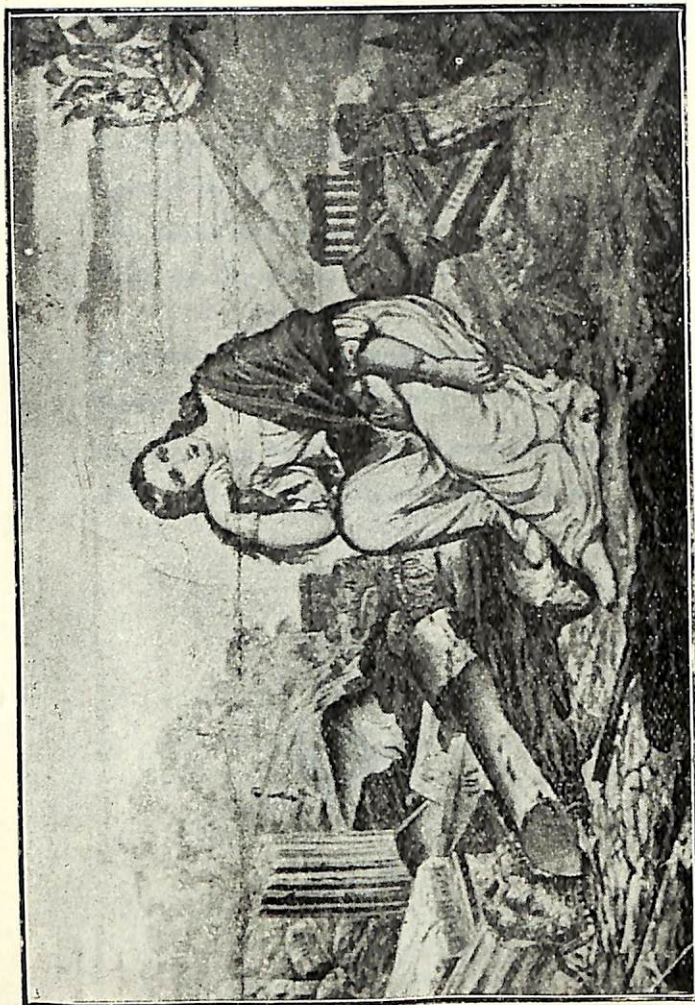
Ես այն օրուրնէ անքուն եմ դարձած,
Նոյն պարտէզն ըրեր, իմ ուխտատեղին
Հոն կը տեղերիմ աչքերըս միշտ ցած
Կը քալեմ ես միշտ քու գացած ուղին:

Հեռապնդումիս կրքոտ սիրազեղ,
Վերապահօրէն զգոյշ ու տարտամ,
Ինձ հետ խօսեցար վեհերոտ այսնեղ,
Եւ ըսի՛ր — կուզե՞ս որ քեզի խօսք տամ —:

Ձայնովըդ թովիչ ըրիր ուխտ սիրոյ,
Արձակ համարձակ Աստուած է վրկայ:
— Կը սիրեմ ըզքեզ, քուկդ եմ, — ըսիր ո՛հ...
Խնձի կեանք կուտայ և յոյս՝ ասիկա:

Բուրաստանիս վառ ծաղկօք անհամար,
Յօրինեմ պսակ սիրուն քեզ համար:
Հանդոյն այդ ծաղկանց միշտ բուրումնաւէտ
Թող լինի մեր կեանքն երջանիկ յաւէտ:

— 150 —

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈԳԻՆ

ՉՈՆ՝ ՍԻՐԵՑԵԱԼ ԵՂԵՐՍԻ ԼԵՒՈՆ Հ. ՇԱՀՈՅԵԱՆԻՆ

Հուրի մը չքնաղ, ձայնովն քաղցրալուր,
Ինձի երկարեց մի բաժակ պաղ ջուր,
Եւ երբ «ո՞վ ես դուն» իրեն հարցուցի
— Ոգին եմ, ըսաւ, մայր Հայաստանի:

Ան ինձ նայեցաւ սրտով վշտացած,
Կարծես նախատինք տուաւ ձայնով ցած.
— «Ի՞նչ էք հեռացել երկրէն ծաղկաւետ,
«Եւ Արարատը մոռացել յաւետ:

«Յանուհի հայ Ազգի, մոռցէք վէճեր սին,
«Եղէ՛ք մէկ հողի, սրտով միասին.
«Բաւ է որ տուիք այսքան նահատակ,
«Որոնք չեն հանգչեր նոյն իսկ հողի տակ:

«Անոնք չը մոռնաք, չ'ընէք մրտահան.
«Որք Ազգի սիրոյն նահատակուեցան.
«Անձնուիրաբար, մտան գերեզման,
«Անիին, բարէ՛, ոչ իսկ տիրացան:

«Սէրով միացած, Հայ դառին պաշտպան,
«Մեր ստրկութեան փրկեցէ՛ք չրղթան.
«Զեռք ձեռքի տուած դարձէ՛ք Հայաստան,
«Ծաղկեցուցէք զայն, ըրէք բուրաստան:

«Տեսնելով շուրջըս Հայեր լի, առատ,
«Կազմած միութեան նոր ուխտ մ'անարատ,
«Կ'անմահանամ ես, կ'առնեմ շունչ ազատ,
«Ալ չեմ խոժոռեր դէմքըս միզապատ:

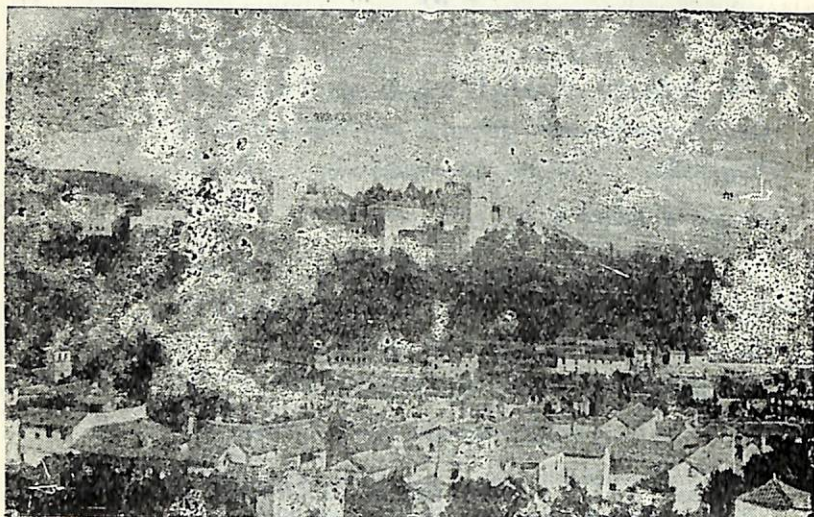
«Անի քաղաքի բերդն է հոյակապ,
«Շուրջը տափարակ, դաշտ է սարապատ.
«Պալատներ ունի հին, կամարակապ,
«Հայերով պէտք է նա լինի ապատ»:

«Ներշնչումովը կը հրճուէր Ոգին,
«Եւ ձայնով տարտամ ըսաւ՝ կաթոգին:
— «Այն ատեն միայն ես պիտի խայտամ,
«Եւ, ուրախ սրտով, Հայուն ողջոյն տամ:

պստղստ.

ԳՐԻԳՈՐ Հ. ՇԱՀՈՅԵԱՆ

ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԵՐ

Ես յիշում եմ հին օրերս,
Որքա՜ն յստակ, որքա՜ն լաւ .
Ես յիշում եմ հայրենիքըս,
Նա որ ինծի կեանք տուաւ :

Ես յիշում եմ պաղ ջուրերը՝
Եղեմական այն երկրի,
Ես յիշում եմ զուարթ կեանքը՝
Իմ հայրենի դաշտերի :

Ես յիշում եմ հովի օրօրն՝
Այդ հոյակապ սարերի,
Եւ անթիւ շարքն ակօսների՝
Իմ հայրենի արտերի :

Յիշում եմ ջինջ աղբււրները՝
Հոսող կուրծքէն իմ երկրի,
Գեղածիծաղ գետակները,
Ինչք՛ան յստակ, բերկրալի :

Ես յիշում եմ սովաւները
Իմ մայր երկրի թուփերի,
Նրանց անվերջ դալալները,
Այնպէ՛ս թովիչ, քաղցրալի :

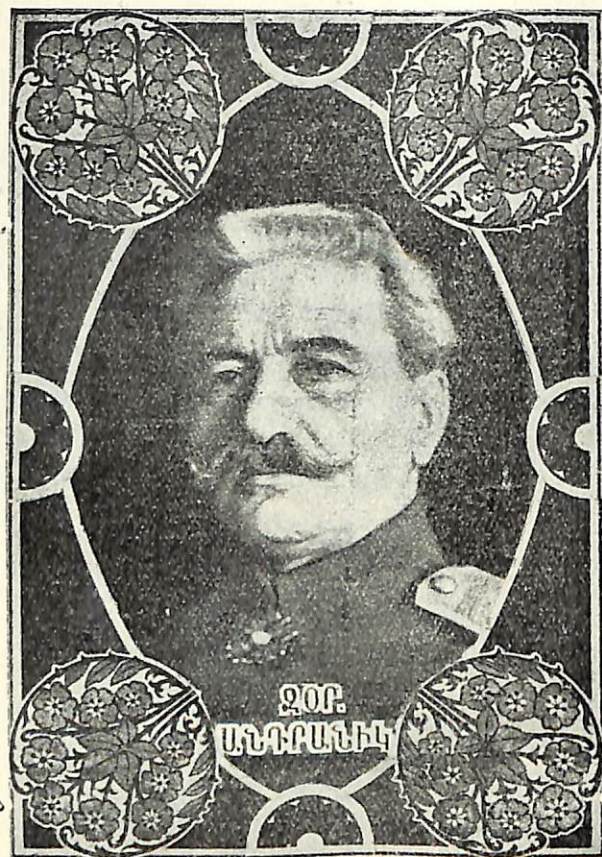
Յիշում եմ դեռ շա՛տ շա՛տ բաներ,
Կարօտալի՛ իմ երկրէն .
Այժմ ոչինչ չէ մնացել,
Բացի լացող աւերէն :

Հիմա օտար երկնքի տակ
Թոյն եմ ծծում օդի տեղ,
Մնացել եմ խեղճ ու միակ,
Չունիմ յարգանք ոչ մի տեղ:

Թէեւ հեռու, շատ հեռու եմ
Իմ հայրենի սուրբ երկրէն,
Բայց խանդակաթ զեռ սիրում եմ,
Հայրենիքըս, վեհօրէն:

Իմ հայրենիքս, իմ հայրենիքս,
Միշտ հայրենիքս, իմ հայրենիքս,
Իմ հայրենիքս, իմ հայրենիքս:

ԱԶԳ. ՀԵՐՈՍ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿՈՂ

Վարդը կը բացուի գունազեղ ու պերճ,
Հանդույն աշտեբուն ամօթխած կուսին,
Սիրուն մշակուած իմ պարտէղին մէջ,
Փարթամ իր բոյրով՝ փուշով միաշին:

Կապուտակ գոյնով համետ մանուշակ,
Պահուած մացառուտ տակ ուռիներու,
Շինէ իր տունը տեղեր անմըշակ,
Եղերքը խոնաւ զով առուններու:

Խնամք կը սիրէ փափուկ չուշանը,
Անարատ ճերմակ հոտաւէտ համակ՝
Ծաղկումով կուտայ զարնան նշանը,
Իր վրայ յածի անտուն թիթեռնակ:

Կարմիր ու հպարտ անհոտ կակաչը,
Բուսած ու մեծցած մօտիկը ձորին,
Միշտ կ'արհամարհէ արտի կանաչը,
Որ մեղի կուտայ հատիկը ցորեն:

Ոսկի թերթերով հարկիղը գեղին,
Անդին զարդարանք օծուն վարսերուն,
Կ'աճի կը փթթի պարտէղը գեղին,
Հմայքն է համեռու չիկնող հարսերուն:

Պատատուկի թեւ ոստերը ձկուն,
Յենարան գտած թուփ կամ ցից մ'անշուք
Փոխ կուտան անոր սաղարթ ու գոյն գոյն
Չանգակ ծաղիկներ պերճանք գեղ ու շուք:

Բոյրը պարուրող ճերմակ յասմիկին,
Թաղարիս հողէ՝ վայելքը ծիծղուն,
Բան չ'արժեր փունջըս առանց այս մէկին
Բերկրանք մ'է սիրոյ իր ծիղն ու ցօղուն:

Հմայք, տեսք սիրուն՝ գեղշուք, սէր ու բոյր
Խունկ ծաղիկներէ պսակ մը անդին
Քաջ Անդրանիկի որպէս հուսկ համբոյր
Կը ձօնեմ չիւմին Հերոսի Ազգին:

ԱՅՅՍ ՏԻԳՐԻՎԻՆ

Դեռ չի ծագած սիրուն արփին,
Ես՝ ուխտաւորս մեծ Տիգրիսին՝
Հասայ անոր մօտը ափին,
Ու գիտեցի ջուրն տրտմազին:

Հպարտ ու վեհ կը գալարի,
Խռովքն հոգւոյն մէջ նւաղուն,
Մինչ մօտն անվերջ կը ծիծաղի
Հովիտն դալար, ծաղկոտ, նախտուն:

Անփոյթ է նա, հունի խայտանք,
Ոչ ալ լոյսի խուրճն արեւին.
Ոչ իր ուժը անաշխատանք,
Ունի կիրքը խենդ փոթորկին:

Ճիշտ իրեն պէս սիրտս ալ տխուր՝
Մտերմութիւնն անոր կ'զգայ.
Վիհ մ'է հոգիս, անդունդ մը, ուր՝
Մութը տմոյն կը խորունկնայ ...:

Տառապանքներ շատ ես տեսեր,
Ո՛վ յար պղտոր դու գետ հսկայ,
Ծոցէդ ծնաւ թէ՛ յոյս՝ թէ՛ սէր,
Նախճիրներու եղար վրկայ....

Մեր տխրութեան համակ պատճառ,
Եղան ատող, դժխեմ մարդիկ,
Ատելութեան, աւա՛ղ, չի՛ք ճար,
Ցորչափ կիրքը խօսի սաստիկ....

Ազգ. Հերոս Անդրանիկի յիշատակին հը	57
Այցս Տիգրիսին	» 59
Անդուր սիրական	» 28
Անկեղծ սեր. . .	» 36
Բանսում միայնակ	» 29
Լոիր դու Սոխակ	» 7
Խաբուած սերը	» 32
Ծիծեռնակ	» 41
Կորցրած բաղդը	» 31
Համդիպում	» 45
Հասնող կարասանը	» 43
Հեռացի՛ր մերիկ	» 15
Հոգիս խաւարեց	» 22
Մանկութեան յուշեր	» 52
Ծարան շարան	» 9
Զորս կողմը լաց Պաֆուպայի	» 11
Պաֆուպայի գաղթականը	» 19
Սոխակն անապատում	» 17
Սոխակ	» 24
Տառապանիս	» 26
Տիգրիս	» 20

30
 29
 28
 27
 26
 25
 24
 23
 22
 21
 20
 19
 18
 17
 16
 15
 14
 13
 12
 11
 10
 9
 8
 7
 6
 5
 4
 3
 2
 1

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0695755

11
14846

ԳԻՆ 1 ԲՈՒԲԻ
ԱՐՏԱԾԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ԿԷՍ ՏՈՒՄՐ